

HET AMSTERDAMS LYCEUM
OLO - BULLETIN

nummer 44, december 2009

VIERING 93ste DIES NATALIS

13 februari 2010

**OUD-LEERLINGENORGANISATIE
VAN
HET AMSTERDAMS LYCEUM**

Redactie OLO-bulletin

Donald Koppel
Oostelijk Halfrond 42
1183 GB Amstelveen
tel.: 020-6452772

OLO-secretariaat

Paula van Cleef-Joachimsthal
Heinzestraat 25
1071 SL Amsterdam
tel.: 020-6719159
fax : 020-6648529
secretariaat@oudleerling.eu
www.oudleerling.eu

OLO-bestuur

Piet Boekel
Marijke ten Bosch-Blase
Paula van Cleef-Joachimsthal
Derk Kappelle
Maarten Lemberger

bankrekening OLO:
46.78.07.493 Warmond
voor betaling vanuit het buitenland:
IBAN: NL06ABNA0467807493
BIC : ABNANL2A

Het Amsterdams Lyceum

Valeriusplein 15
1075 BJ Amsterdam
tel. 020-5747744
fax 020-6756861
het@amsterdamslyceum.nl
www.amsterdamslyceum.nl

lay out/DTP:
druk:

Leszek Sczaniecki
F. Vonk

INHOUD BULLETIN NR. 44

- 2 Herinneringen aan Frits Roeper**
Drs. R. Schoonveld
- 4 Frits Roeper**
Theodor Holman
- 5 Frits Roeper 1939-2009, een van de allercoolste leraren**
Paul Steenhuis
- 6 Oud-leerlingen in de pers**
Publicaties van oud-leerlingen
- 7 OLO Dies 2010**
- 8 Mijn Lyceumjaren, 1926-1932, en daarna**
Adriaan Blaauw
- 16 Klasgenoten**
Charles Coster en Donald Koppel
- 22 Mededelingen**
- 24 Aanmeldingsformulier**

Frits Roeper, docent
Nederlands 1968-2000

*Een mens kon zich geen
betere leraar Nederlands
wensen...*

HERINNERINGEN AAN FRITS ROEPER

Frits Roeper was zonder enige twijfel jarenlang de populairste leraar van onze school. Hij trok alleen al de aandacht van de leerlingen met zijn uiterlijk: een afgezakte spijkerbroek (met deze mode was hij zijn tijd jaren vooruit), later veelal in Ajax-kleding en een soms woest uitziende zwarte haardos. Dat hij verbaal soms onorthodox en scherp uit de hoek kon komen (“Hé sakkewasser, dat moet je dus niet doen hèè?”), vooral het “hèè” kwam er vlijmscherp uit, deerde niemand, ze mochten hem vrijwel allemaal omdat hij ze de liefde bijbracht voor de literatuur en natuurlijk voor Van Kooten en De Bie. Frits Roeper was de meest belezen docent aan onze school. Hij had een zeer eigen manier van lesgeven, die een combinatie waren van een anarchistische inslag, humor en op zijn eigen manier autoritair optreden. Zijn aanstekelijke lachsalvo’s klonken flink in de gang door, want Frits gaf het liefst les met de deur open. Als je in de buurt van zijn lokaal les gaf, kwam hij af en toe langs om je les op een aangename manier te verstoren, door bijvoorbeeld “Allemaal chemische onzin!” je lokaal in te roepen. Hij ging op een zeer informele manier met leerlingen om, veel leerlingen kwamen in groepjes bij hem thuis en hadden daarna altijd de vrolijkste verhalen, ook al over zijn interieur, want Frits woonde eigenlijk in een soort omgevallen boekenkast. Met veel voedselvoorraden, want je wist maar nooit of het niet plotseling oorlog kon worden...

Helemaal op zijn best was hij bij buitenschoolse activiteiten. Bij schoolfeesten was hij er altijd, hij is ook een aantal keren beschermheer van de leerlingenvereniging geweest. Hij is met schoolreizen in Parijs geweest en een aantal keren in Rome, maar het meest nog in Wolkenland. Meer dan tien keer hebben hij en ik samen een werkweek geleid, meestal van een zesde klas. Het was heerlijk om samen met Frits op werkweek te gaan, niet alleen omdat de avonden (en nachten) daardoor een humoristische invulling kregen, maar ook omdat hij alles tot in de details voorbereid had en in de hand hield. Hij schreef vaak van te voren een brief aan iedereen met het zogenaamde programma, dat bestond uit een opsomming van allerlei lachwekkende mogelijke gebeurtenissen en met onderaan natuurlijk zijn – ook al – vlijmscherpe handtekening. De stemming zat er gelijk in. Hij kocht altijd cadeaus voor enkele bijzondere leerlingen, was de hele week zeer op zijn hoede voor alles wat er mis zou kunnen gaan. Hij had een soort zesde zintuig voor de sfeer die er in de groep heerste en, wat je bij hem misschien niet zou verwachten: hij was een volstreekte regelneef als dat nodig was. Toen Wolkenland een tijdje zonder beheerder zat en wij daar samen toch een werkweek leidden, vergaderde hij iedere ochtend vroeg (als ik nog sliep) met de kookploeg van die dag om inkopen te regelen en van

alles af te spreken. Werkweken met Frits waren een feest! Als hij zelf niet in Wolkenland was, belde hij altijd tijdens iedere werkweek minstens een keer naar de begeleiders om ze aan de telefoon aangenaam bezig te houden. Hij heeft mij ook heel vaak thuis gebeld; het waren altijd zeer vermakelijke gesprekken, waar ik af en toe geen woord tussenkreeg, maar als dat toch even lukte, ging hij daar altijd uitvoerig op in.

Frits was altijd naar iedereen toe zeer vrijgevig met vooral boeken, maar ook met lekkere versnaperingen. Ik lag een keer een paar dagen in het ziekenhuis, Frits kwam natuurlijk langs met in zijn eeuwige plastic tas, met tussen de kranten in een fles jenever verstopt die hij aan me gaf met de zin “Hier, snel wegstoppen, anders drinken zij hem leeg”, en met “zij” bedoelde hij dan het verplegend personeel. Hij was altijd heel zorgzaam, had veel aandacht voor zieke collega’s, veel aandacht voor zijn vaksectiegenoten (ook al ging dat wel eens met een ruzieachtige toon gepaard). Hij kon zeer emotioneel en fel zijn, en meestal was dat gebaseerd op ongerustheid, hij maakte zich dan zorgen over iets.

Zijn levensthema was de Tweede Wereldoorlog. Dat kon ook niet anders, na wat er met zijn vader was gebeurd, hij heeft het er zijn hele leven over gehad. Dat was ook zonder twijfel de belangrijkste oorzaak van de kwaadheid die hij af en toe had. Een kwaadheid die door vrijwel iedereen werd geaccepteerd, omdat daar zoveel bijzonders tegenover stond. Omdat Frits Frits was.

Zo’n twaalf jaar geleden ging het op school minder goed met Frits. Hij was er vaak niet, hij was zijn inspiratie een beetje kwijt, hij begon het contact te verliezen. Op een dag belde ik Frits voor een afspraak om ’s avonds weer eens een borrel met hem te drinken, dat deed ik wel vaker. Ik wilde met hem bespreken dat het misschien beter zou zijn als hij op een of andere manier vervroegd uit zou treden en ik zag nogal tegen dat gesprek op. Toen we aan de borrel zaten en ik er nog niks over had gezegd, zei hij: “Het gaat niet meer hè?” Ik zei zacht “Nee Frits...” Meer woorden waren niet nodig, we hebben samen een zeer gezellige avond gehad en te veel gedronken.

Zo onopvallend en stil als hij altijd wegging van feestjes, zo is hij ook nu van ons weggegaan, na jaren van ellendige ziekte. “Ach ja Roel, so it goes...” zou hij zelf gezegd hebben.

Velen zijn zeer dankbaar voor al hetgeen ze van Frits geleerd hebben, ik ook.

Roel Schoonveld, rector

FRITS ROEPER

Dinsdag is Frits Roeper overleden. Frits was mijn leraar Nederlands op Het Amsterdams Lyceum.

Achteraf gezien was het zo'n leraar aan wie ik bijna alles te danken heb gehad. Hij opende nieuwe horizonten door in de klas Reve, Biesheuvel, Nescio voor te lezen. Hij liet je zien waarom Nijhoff en P.C. Hooft grote dichters waren, met regels waarom je kon lachen, al waren die niet altijd zo bedoeld ("Vandaag, jongelui, de erotische gedichten van P.C. Hooft").

Bij Frits kwamen we thuis. Hij woonde in een boekenkast. Van zijn collega Marten Kircz kreeg ik gisteren een foto waarop hij als revolutionair in zijn huis was afgebeeld. Ik herkende alles: de boeken, de sigaretten, en niet te vergeten de drank.

Bij hem thuis werd ik voor het eerst dronken. Dat moet veertig jaar geleden zijn geweest. Frits had vroeger altijd wel een Caballero voor je als je niks te roken had. We waren zeventien.

Hij was een volstrekt vrije geest. Hij nam ons mee naar de kroegen in De Jordaan. Hij vertelde over zijn studentenleven in Groningen, waar hij maar met moeite afscheid van had genomen. Hij liet trots de foto's van hem en Seth Gaaikema zien. In latere jaren zag ik hem 's zomers vaak in Ajaxoutfit door de stad lopen, en ook heb ik hem eens tegen Kerstmis met een kerstmuts op betrapt.

En maar praten en praten, en lachen, en drinken. Een persoonlijkheid. Een man met een haast enge eruditie. Een boekenliefhebber die echt kon genieten van de Nederlandse literatuur.

Frits had kanker. Marten Kircz schreef me: 'Zoals je waarschijnlijk wist, heeft koning kanker zich vijf jaar geleden bij Frits vervoegd. "Tja," riepen alle medici uit zijn vriendenkring, "dat was te verwachten na een leven vol rook en drank." Een knappe professor in de snijkunde stelde 'een kleine operatie' voor, waarop de dialoog volgde:

"Dan haalt u zeker ook een stuk van mijn tong weg?"

"Ja, dat klopt."

"Dan gaat het niet door!"

"Maar meneer, weet u wel dat..."

"Ja, zo is het wel goed: die tong is mijn enige wapen en daar blijft iedereen van af!"

Vervolgens zei de anesthesist, toen de professor weg was: "U hebt volkomen gelijk, het gaat altijd fout met die ingrepen bij de tong."

Een mens kon zich geen betere leraar Nederlands wensen. Ik had hem.

Theodor Holman

[uit Het Parool van 12 november 2009]

TEN SLOTTE: FRITS ROEPER (1939 -2009)

Frits Roeper, vermaard docent Nederlands, was met zijn Russische bontmuts op en Ajax-trainingspak aan een opvallende figuur in de Haarlemmerstraat. Maar hij was meer dan een lokale attractie. Frits Roeper was tientallen jaren een opmerkelijke, onorthodoxe leraar aan Het Amsterdams Lyceum.

Hij heeft vele generaties Amsterdammers de liefde voor de Nederlandse letteren bijgebracht. Op het Amsterdams, maar ook tijdens de werkweek in het schoolbuiten Wolkenland, in de bossen bij Arnhem. Daar gaf hij themalessen over door hem geliefde literatuur van Elsschot, of over *Van den vos Reynaerde*, waarover hij ook nog na zijn pensioen in 2002 nog vol vuur vertellen kon. Ook over de drank die hij altijd confisqueerde, en samen met de leerlingen en collega's opdronk. En hoeveel moeite hij altijd deed om de leerlingen uit te leggen dat blowen en drinken niet goed samengaan - hij sprak uit ervaring.

Frits' vader was een Amsterdamse Joodse chirurg, Max Jacques Roeper, getrouwd met de niet-Joodse Louise Piekema. Frits werd in 1939 in Groningen geboren, waar zijn vader werkte. Ook toen de Duitsers Joodse artsen het werken verboden hadden, werkte Frits' vader door. Hij werd verraden door een NSB-patiënt. Frits wist zich zijn eigen vierde verjaardag, in 1943, nog altijd goed te herinneren. Want vlak daarna werd zijn vader 'door de Nederlandse politie', zoals Frits met nadruk zei, weggehaald; zijn vader stierf begin 1945 in Auschwitz.

Frits en zijn ouder broer Jacques werden op een onderduikadres in Friesland onder-

gebracht. Zijn moeder hertrouwde later met zijn vaders vriend, de advocaat Nico Polak, later raadsheer bij de Hoge Raad.

Frits Roeper studeerde Nederlands in Groningen, waar hij voor de universiteit lezingen verzorgde met toen beginnende auteurs als Gerard Reve en Willem Frederik Hermans. Russisch was zijn bijvak, wat hem een levenslange liefde voor wodka, bontmutsen en Russische scheldwoorden opleverde, zoals 'kut op wielen'. Als werkstudent ging hij in de Koude Oorlog onder meer naar Leningrad.

Hij begon als leraar in Hoogezand-Sappemeer en Veendam, maar in de jaren zestig lokte Amsterdam. Hij werd leraar aan Het Amsterdams Lyceum, onder anderen van Theodor Holman. Frits Roepers leerlingen waardeerden hem: hij werd bij een verkiezing in 2005 tot een van de *100 procent all time coolste leraren* van het Amsterdams gekozen.

Na zijn pensioen stortte hij zich op het herlezen, in het Frans, van Voltaire, de achttiende-eeuwse filosoof wiens scherpte en gevatheid hij bewonderde. Toen hij een jaar na zijn pensionering kanker kreeg in zijn mond, en de chirurg voorstelde zijn tong te verwijderen, weigerde hij dat: "Mijn tong is mijn voornaamste wapen." Hij had daarmee al eens goed bedoelende hulpverleners van tweede generatie oorlogsslachtoffers afgeslagen door tegen hen te zeggen: "Ik hoor nog elke nacht de treinen..." Om na een korte stilte te vervolgen: "...want ik woon vlak bij het station. En nou wegwezen."

Paul Steenhuis

[uit Het Parool van 13 november 2009]

OUD-LEERLINGEN IN DE PERS

Een tot nu toe geheim gebleven activiteit van het secretariaat is de knipseldienst. Interviews in dagbladen met oud-leerlingen worden zorgvuldig uitgeknipt, om daarna in een map te verdwijnen.

Eigenlijk jammer, want klasgenoten van de geïnterviewde die nou net niet die bewuste krant lezen, zouden best willen weten wat hij of zij te vertellen heeft. De redactie, die aan deze eventuele wens tegemoet wil komen, heeft hiervoor een nieuwe rubriek in 't leven geroepen. Hieronder volgt – met toestemming van de geïnterviewden – de oogst van dit jaar. Een kopie van het krantenartikel wordt u op aanvraag toegestuurd door het OLO-secretariaat.

Julius Roos (1959) *Een dokter zoals vroeger*: Het Parool 12 mei 2009

Saskia Albrecht (1974) Parool PS van de Week 20 juni 2009

Zij is tuinarchitecte en nam onze uitnodiging aan om tijdens de Dies op 13 februari een lezing te houden over haar werk.

Adriaan Blaauw (1932) *Kijkers in de woestijn*: NRC Handelsblad Wetenschap
Het *Heelal* 27 juni 2009

Tijdens ons contact vroeg ik de heer Blaauw of zijn interesse voor het heelal op school al was gewekt en zo ja, of hij daarover iets wilde schrijven. Dat resulteerde in zijn artikel elders in dit bulletin.

Stephen Emmer (1976) *De man van zeven minuten*:
Het Parool 6 november 2009

Publicaties van oud-leerlingen

Fred Lanzing (1953): *De Nisero-affaire* (uitgeverij Augustus)

Matthijs van Boxsel (1975): *Domheid voor beginners* (Querido's Uitgeverij)

OLO DIES 2010

Het bestuur van de OLO heeft het genoegen u uit te nodigen voor de viering van de OLO Dies op

Zaterdag 13 februari 2010

die zal worden gehouden in de aula van de school.

Aanvang van de Dies: 15.00 uur, de aula is open vanaf 14.45 uur.

Na een welkomstwoord van onze voorzitter zal onze oud-leerlinge

Saskia Albrecht

een lezing houden over haar werk als tuinarchitecte.

Na haar eindexamen gymnasium in 1974 studeerde Saskia Nederlandse Taal- en Letterkunde en Theaterwetenschappen. Na haar studie heeft ze een aantal jaren voor de klas gestaan, maar ongeveer twintig jaar geleden startte ze een tuinontwerp bureau. De laatste jaren houdt ze zich vooral bezig met historische tuinen mede dankzij een opleiding Tuinkunst en Parken, historie en instandhouding. Dit jaar is zij begonnen met de renovatie van de tuin van de burgemeesterswoning van Amsterdam waarbij een historisch onderzoek het uitgangspunt vormt om de tuin weer zoveel mogelijk in zijn oorspronkelijke glorie terug te brengen. Naast het ontwerpen en renoveren van tuinen organiseert zij de Amsterdamse Tulpen Dagen en de Open Tuinen Dagen aan de Amsterdamse grachten.

Na de lezing van Saskia Albrecht zal de rector de “jongens en meisjes” weer als vanouds toespreken.

De bijeenkomst eindigt om 17.30 uur.

Om een indruk te krijgen van het aantal te verwachten bezoekers, verzoeken wij u ons vóór 7 februari a.s. mee te delen of u het voornemen hebt aanwezig te zijn. U kunt hiervoor het formulier gebruiken dat u aantreft achterin dit bulletin.

Mocht u gebruik willen maken van de lift in de school dan verzoeken wij u dit op uw aanmelding kenbaar te maken, zodat wij dit van tevoren met de conciërge kunnen regelen.

Wij hopen u op 13 februari te mogen begroeten!

Het OLO bestuur

MIJN LYCEUMJAREN, 1926-1932, EN DAARNA

door Adriaan Blaauw

Graag neem ik de suggestie over van Paula van Cleef om iets voor het OLO-bulletin te schrijven over mijn schooltijd – en de jaren daarna.

In die schooljaren lag het Lyceum nog aan de rand van de stad. Aan de overkant van het water langs de Jan van Goyenkade lagen braakliggende terreinen en sportvelden. Aan de andere zijde van het schoolgebouw zag het er al net zo uit als nu, het Valeriusplein met op de achtergrond het Vondelpark, en in de

De Laïressestraat reed ook toen al de oude getrouwe lijn 16. In die buurt woonden veel van mijn klasgenoten, merendeels – maar zeker niet allen – van gegoede ouders. Het Lyceum was onmiskenbaar een eliteschool, onder de ouders van de leerlingen trof je bekende Amsterdamse namen aan uit de wereld van de bankiers (Telders, Jiskoot, Van Eeghen, Van Nierop) en van hoogleraren van de Amsterdamse Universiteit, bij die laatsten denk ik o.a. aan mijn klasgenootjes Limperg, Snapper en Zeeman. Ik denk dat het schoolgeld voor drie kinderen voor mijn ouders geen onaanzienlijke financiële belasting betekende, maar zij hadden het er graag voor over omdat het Lyceum zo'n goede naam had.

Hoe groot was de school? Ik schat dat er zo'n twee honderd vijftig leerlingen waren, waarvan een honderdtal in de 'onderbouw', d.i. de eerste en de tweede jaren met beide twee parallelklassen, dus zo'n 25 per klas. In de 'bovenbouw', naar ik meen zonder parallelklassen, naar schatting zo'n 75 in elk van de afdelingen HBS en gymnasium.¹

Behalve ikzelf gingen ook mijn oudere zus, Nettie, en mijn jongere broer, Kees, naar het Lyceum. Wij doorliepen alle drie de HBS afdeling zonder zitten blijven in de reguliere zes jaar, Nettie in 1925-31, ik zelf in 1926-32, Kees in 1929-1935. Wij woonden in de Watergraafsmeer en gingen meestal op de fiets naar school, een rit van een half uurtje. De route staat nog in mijn geheugen gegrift, langs de Weesperzijde, de Ceintuurbaan, de Van Baerlestraat, de De Laïressestraat... De Berlagebrug en het aangrenzende deel van Amsterdam-Zuid verrezen pas in de loop van onze schooljaren, inclusief Amsterdams eerste wolkenkrabber. De Rivierenbuurt was in aanleg. Wat ook in mijn eerste schooljaren ontstond was het

¹In die jaren telde de school 325 leerlingen: de afd. gymnasium had wel parallelklassen. Gymnasium en HBS telden resp. ca. 145 en 80 leerlingen (red.).

Olympisch Stadion, net op tijd klaar voor de Olympische spelen in de zomer van 1928. Ik kreeg van mijn ouders een toegangkaart om een week lang de atletiekevenementen in het stadion bij te wonen, fantastisch!

Het Lyceum werd natuurlijk gedomineerd door rector C.P. Gunning, idealistisch pedagoog, wiens vader bekend hoogleraar pedagogie in Utrecht was geweest. Hij sprak ons indrukwekkend toe bij de aanvang en het einde van het schooljaar. In één van de schooljaren vertelde hij ons af en toe over zijn geliefde Nederlands-Indië – ik meen dat het vak de naam thesaurus (kunstschat) droeg – en hij droeg er toe bij dat ook wij hart kregen voor volk en leven in wat wij later de “overzeese gebiedsdelen” leerden noemen. Veel Nederlanders waren daar in die jaren door familierelaties nog nauw bij betrokken. Conrector van de gymnasiumafdeling was Dr Alma, die later rector van het Barlaeus Gymnasium is geworden, en conrector van de HBS afdeling was de flamboyante Dr Kettner – die bovendien beschermheer was van onze schaakclub waarin ik ijverig mee deed. En dan waren er natuurlijk die vele leraren en leraressen die hun stempel op mijn opvoeding hebben gezet. Laat ik trachten hen nog eens voor de geest te halen. Voor Nederlands en geschiedenis was daar eerst de liefvallige juffrouw Kalshoven, zij trouwde na een paar jaren waarna wij juffrouw Krijn kregen. Erg streng! Voor Frans de enthousiaste heer Fransen die vooral in zijn element was als hij ons voordroeg uit werk van Franse auteurs, waaronder zijn idool Georges Duhamel. Voor Engels juffrouw Poutsma, dochter van een bekend Engels taalkundige. Voor Duits de sympathieke juffrouw Würdemann, voortreffelijk lerares, zij leerde ons de Duitse woordjes in zinsverband te onthouden, die spelen mij nu nog door het hoofd als ik in Duitsland ben.

Voor ‘Plant- en dierkunde’ was er Dr Heimans, zoon van de bekende natuurliefhebber en hoogleraar Heimans en zelf ook een fijne wetenschapper maar niet zo goed in het ‘orde houden’. Voor Natuurkunde de sympathieke Dr van der Harst, hoogtepunten van het lesrooster waren de uren waarop hij de werking van lenzen kon demonstreren door een fijne sigaar op te steken om de stralengang door de sigarenrook te tonen. Scheikunde kregen we van Ir van den Broek, die later rector is geweest. Met hem en zijn vak heb ik altijd moeite gehad, en ook tussen de aardrijkskundeleraar, de jonge Hazewinkel en mij klikte het nog al eens niet. Het zal wel aan mij gelegen hebben dat beiden mij niet altijd konden boeien, Hazewinkel heeft mij eens heel driftig de klas uitgestuurd toen ik kennelijk had zitten dromen en op zijn vraag naar landbouwgewassen antwoordde “schapen en geiten”. Kort nadat ik eindexamen deed trouwde hij een oud-leerlinge van het

lyceum. Wekelijkse uren waar ik naar uitzag waren ‘handenarbeid’ en ‘tekenen’. Beide in een lokaal ergens in de benedenverdieping van het schoolgebouw. Tekenend door de artistieke Van Schoonhoven van Beurden, van wie ik in latere jaren hier en daar wel eens schilderijen in de kunsthandel aantrof, handenarbeid door de gemoeidelijke heer Langeveld, die zijn lesuur placht te besluiten met de woorden “kinderen het is de hoogste tijd.....” waarop wij in koor antwoordden “om op te houden met de arrebeid”. ‘Lichamelijke oefening’, onder leiding van de heer Houtkoper, ook iets waar ik graag naar uitzag, bestond uit een uur gymnastiek en wekelijks de middag buitensport, meestal hockeyen op een sportveld ergens in Amsterdam-Zuid. Dat gebeurde op dinsdagmiddag, andere lesvrije middagen waren de donderdag- en de zaterdagmiddag. Zaterdagmorgen was er wèl school, behalve voor de kinderen van streng gelovige joodse ouders, vanwege de sabbat. Onze schaakclub kwam op school bijeen op Zaterdagmiddag.

En dan was er drs van Wijk voor de wiskunde, ik geloof alle zes van mijn schooljaren. Zo ernstig, en zo muzikaal. Pas in latere jaren promoveerde hij aan de Universiteit van Amsterdam tot doctor. Hij heeft een belangrijke rol gespeeld voor mijn latere loopbaan. Al tijdens mijn schooljaren raakte ik gefascineerd door de hemelverschijnselen, ik bouwde zelf een sterrenkijker waarmee ik de nachthemel leerde kennen, en al gauw besloot ik sterrenkunde te gaan studeren. Van Wijk wist daarvan (hij gaf zelf keuzevak kosmografie) en bemoedigde mij in mijn liefhebberij – en na mijn eindexamen nam hij een belangrijk initiatief. Dat was, denk ik, mede ingegeven door het feit dat ik een uitzonderlijk goed wiskunde eindexamen had gedaan. Voor elk van de vier schriftelijke wiskundevakken – ik meen dat het algebra, meetkunde en stereometrie, goniometrie, en beschrijvende meetkunde waren, had ik een 10 gekregen. Ik denk dat Van Wijk daar wel een beetje trots op was. Nu was er in die jaren in Leiden een zeer prominente sterrenkundige, Prof. Willem de Sitter, en door stappen die Van Wijk ondernam werd ik in de gelegenheid gesteld met De Sitter kennis te maken en zijn advies in te winnen. Heel goed herinner ik mij nog die eerste treinreis naar Leiden in de zomer van 1932 en mijn schuchtere eerste stappen op de sterrenwacht aldaar. Het leidde er toe dat ik, aangemoedigd door De Sitter, in Leiden ging studeren. Ik kon niet vermoeden dat ik daar, in Leiden, negen en veertig jaar later in december 1981 mijn afscheidscollege als Leids hoogleraar sterrenkunde zou geven!

In mijn latere jaren heb ik Van Wijk nog wel eens ontmoet maar, achteraf bezien, eigenlijk veel te weinig. Een enkele keer heb ik na mijn eindexamen ook nog wel contact gehad met medeleerlingen en enkele leraren, o.a. als wij ter gelegenheid

van een schoollustrum weer eens bij elkaar kwamen, of als ik naar aanleiding van zo'n gebeurtenis het schoolgebouw weer bezocht. De laatste keer een jaar of twee geleden. Ik kreeg weer even het oude, bekende gevoel er thuis te zijn bij het doorlopen van de onveranderde, karakteristieke, trappenhuizen en gangen, en ik constateerde dat de namen van mijn broer en zuster en mijzelf, gegrift in de pilaren in de aula, nog keurig getuigden van onze eindexamina in de eerder genoemde jaren. Maar ik ontmoette er geen voormalige schoolgenoten die, als ik, stamden uit de vooroorlogse eindexamenjaren. Van contact met de docenten kwam niet veel meer, daarvoor was de afstand in leeftijd te groot geworden. Maar wat was het leuk gade te slaan hoe de jongste garde vrouwelijke oud-leerlingen nu met trots de docenten kwamen vertellen over hun baby's en kleuters! Natuurlijk heb ik in de loop van de jaren hier en daar nog wel eens oud-schoolgenoten ontmoet. Ik denk even aan Sem Dresden in het kader van de Akademie van Wetenschappen, aan Frank van den Berg in het kader van een wetenschappelijk fondsbestuur, en aan Ed van Thijn ter gelegenheid van een officiële ontvangst door het gemeentebestuur in het paleis op de Dam.

En dan was er de volgende, heel merkwaardige, coïncidentie. In de loop van mijn studie in Leiden werd mij door de hoogleraar sterrenkunde aan de universiteit van Groningen de mogelijkheid geboden een assistentsplaats te vervullen aan zijn instituut, het Sterrenkundig Laboratorium Kapteyn, wat er toe leidde dat ik eerst in de jaren 1938-45 die plaats vervulde en er nog weer jaren later, van 1953 tot 1970, hoogleraar-directeur werd. J.C. Kapteyn, naar wie het instituut genoemd was, was een wereldberoemd sterrenkundige (1851-1922) die o.a. aan de wieg heeft gestaan van de opbloei van de Nederlandse sterrenkunde aan het begin van de 20ste eeuw. Welnu, mij bleek al gauw dat een kleindochter van Kapteyn vier jaar lang, 1928-32, mijn klasgenootje was geweest op het Lyceum! Maria Noordenbos, zo heette ze, was de dochter van de medisch hoogleraar Noordenbos die getrouwd was met Kapteyns dochter Do. Het leidde tot hernieuwd contact met Maria – inmiddels getrouwd en in Engeland woonachtig – en bevorderde zelfs een heel interessante transactie: de schenking van een prachtig portret van Kapteyn, dat nog in handen van zijn nazaten was, aan het instituut in Groningen waar het sindsdien de Kapteyn-collectie siert.

Er zijn natuurlijk velerlei andere herinneringen die, tijdens dit schrijven, bij mij opkomen. Zo was er een "schooluitje", ik denk tijdens het vijfde klassejaar, naar Oisterwijk in Noord Brabant waar wij vanuit een jeugdherberg op de fiets de nog ongerepte natuur met zijn vennetjes verkenden. Ik denk aan die keer dat ik met een

paar klasgenoten, toen wij een uur extra vrij hadden, tussen de middag ging zeilen, waarbij de mast brak en wij uren te laat weer terug waren – voor een stevige reprimande van Dr Kettner. Aan de schaakwedstrijden tegen andere middelbare scholen. Aan de kamermuziekmiddagen (of avonden?) thuis bij Drs van Wijk. Aan de tentoonstellingen op school van de producten van onze liefhebberijen thuis – waaraan ook leraar Ir van den Broek meedeed met zijn zelf gemaakte smyrnatapijten. Aan de jaarlijkse hockeywedstrijd tussen de HBS- en de gymnasium afdelingen. Enzovoort...

Tussen mijn al genoemde eerste – Groningse – stappen in de wetenschap aan het eind van de dertiger jaren en het Leidse afscheidscollège van ruim veertig jaren later lag een rijk geschakeerde loopbaan. Met langdurige buitenlandse intermezzo's. Kort na de oorlog promoveerde ik aan de Groningse universiteit en verhuisde ik naar een vaste positie aan de Leidse sterrenwacht. In de voor de sterrenkunde gebruikelijke traditie dat je pas volwaardig astronoom kan zijn na veelsoortige, ook buitenlandse, ervaring, verbleef ik daarna voor langdurige periodes in de Verenigde Staten en in centraal Afrika. Maar in 1953 besloten mijn vrouw en ik om met onze drie jonge kinderen te emigreren naar de Verenigde Staten waar ik hoogleraar aan de universiteit van Chicago werd. Daar zouden wij waarschijnlijk lang zijn gebleven, ware het niet dat mij in 1957 werd gevraagd Van Rhijn op te volgen, wat ik na enige aarzeling aannam. Het werden dertien mooie jaren van opbouw van het Groningse instituut. Maar toen lokte een andere uitdaging.

In de na-oorlogse jaren groeide meer en meer het besef, dat op velerlei gebied samenwerking op Europese schaal geboden was – ook op dat van de natuurwetenschappen. Voor de sterrenkunde betekende het dat het streven naar steeds krachtiger telescopen, om daarmee de wereldruimte dieper en dieper te verkennen en te doorgronden, alleen succesvol zou kunnen zijn als de sterrenkundigen van de Europese landen hun mankracht en hun financiële middelen bundelden. Het resulteerde er na vele jaren van moeizaam onderhandelen in dat een gezamenlijke Europese sterrenwacht werd opgericht. Die moest neergezet op een plek ter Aarde met de klimatologisch gunstigste omstandigheden: een doorgaans wolkenloze hemel, op grote hoogte, en ver van de storende stadslichten. Die plek werd gevonden op het zuidelijk halfrond, in een woestijngebied van het Chileense Andesgebergte. De sterrenwacht is bekend geworden onder de naam European Southern Observatory (ESO) en inmiddels uitgegroeid tot een van de machtigste internationale wetenschappelijke instituten. Zelf ben ik vanaf het begin nauw bij dit project betrokken geweest, en ik werd er vanaf het jaar 1970 voor een periode van vijf jaar algemeen

directeur van. Een grootse uitdaging waar ik met veel voldoening op terug zie. Maar ook één die, met zijn frequente wereldreizen en veel afwezig zijn van “thuis”, een hoge tol eiste van mentale en lichamelijke conditie en van het gezinsleven.

Na dit mooie intermezzo keerde ik in de loop van 1975 terug naar Nederland en schaarde mij tot eind 1981 weer bij de Hollandse sterrenkundigen als hoogleraar in Leiden. Als emeritus hoogleraar van zowel de Leidse als de Groningse universiteit geniet ik nu nog steeds het voorrecht mee te kunnen leven met de vorderingen op het gebied van die prachtige wetenschap, de sterrenkunde – ruim drie kwart eeuw na mijn Lyceum eindexamen. De ontwikkelingen in de sterrenkunde in die driekwart eeuw zijn zo ontzaggelijk geweest dat ik het niet aandurf ze in dit korte bestek aan te roeren.

Bij het begin van hun schooljaren placht rector Dr Gunning de nieuw aangekomenen een lijfspreuk voor hun toekomst mee te geven. In mijn jaar, 1926 – ik was twaalf jaar oud – was dat “De cost gaet voor de baet uyt”, een tekst, naar ik meen, uit de tijd van de VOC, die je zegt: wil je wat bereiken, dan zal je daar eerst flink voor moeten werken. Mijn studiejaren waren inderdaad jaren van hard werken, maar de beloning was er ook wel naar.

*Eindexamenklas HBS 1932; bij pijltje: Adriaan Blaauw
links: Dr. L.A. van Wijk; rechts: Dr. A. Kettner
midden: Dr. C.P. Gunning*

KLASGENOTEN

Ja, dat waren wij vanaf de 3de klas op de Tweede Openluchtschool tot en met de eerste klas (1b in 1954) van Het Amsterdams Lyceum.

Ik, Donald Koppel (HBS-A,1962), en Charles Coster (Gymnasium-alfa, 1962) waren elkaar een beetje uit het oog verloren. Tot Piet Boekel vorig jaar een door Charles op de hockeyclub Amsterdam gehouden ‘praatje’ naar mij door mailde, en ik op het idee kwam dit, in één of andere vorm, in het bulletin op te nemen. Dat vond Charles – bescheiden als hij is – wat te veel eer.

We maakten een afspraak, en we kwamen tot de volgende oplossing.

C.C. Wat zeg je me nu, Donald, een persoonlijk getinte terugblik op Het Amsterdams Lyceum in de vorm van een tweespraak? Je denkt dat een dialoog tussen ons twee uiteenlopende visies zal opleveren? Ai, dat wordt graven in een chaotische buiteling van herinneringen. Maar goed, als je erop stáát.

Denkend aan Het Amsterdams Lyceum zie ik het pompeuze monument ter ere van generaal Van Heutsz, nog zonder te weten dat deze volksheld met hartelijke steun van onze geliefde vorstin Wilhelmina tienduizenden vrouwen en kinderen in Atjeh overhoop stak of liet steken. Hoor ik weer de frisse melodie van het schoollied waarvan mij de tekst is ontschoten, ontwaar ik twee poorten met het jaartal 1919, gekrioel in de gangen, trappen met touwen als leuning, een volle aula met haar gebrandschilderde ramen van Rik Roland Holst, die meer warmte aan de dag legde voor de kunst dan voor zijn echtgenote Henriëtte, de kamer van rector Van den Broek waarin ik te vaak met een natte rug heb gezeten, de verblijfplaats van conrector Van Pesch op de bovenverdieping waar naast een opengeslagen Homerus een schaakbord staat met een onoverzichtelijke stelling – was het een partij uit de tweekamp om de wereldtitel in 1960 tussen Botwinnik en zijn uitdager Tal, de tovenaars uit Riga?

Het taaie onderricht in de Latijnse grammatica scheert langs, de geur van bedompte lokalen, het smachten naar de laatste bel, de hoop dat het leven eens de moeite waard zal worden. Kort gezegd word ik overweldigd door gevoelens van verveling en claustrofobie, overgoten door een te verwaarlozen vleugje nostalgie. Zonder zich om de chronologie te bekommeren vloeien de beelden ineen. Ruisende petty coats, de tantaluskwelling van de algebra-les, een vergeelde foto van het Forum Romanum aan de muur, een vlucht vogels boven Van Heutsz, een opwekkende brief van Van Pesch vóór het eindexamen, nylonkousen met ladders, sneeuwballen gooien in Wolkenland, een flard van een Interlyceale in Den Haag. En uit de mistige brij achter het gerimpelde voorhoofd doemt nu een gebochelde stofjas op, een bescheiden nazaat van Quasimodo. Het is de ietwat geretardeerde conciërge La Grand, die na het luiden van de klok met een grijns de schooldeur voor mijn neus dichtgooit - te laat, daar gaat weer een vrije zaterdagmiddag.

D.K. Ho, mag ik nu even? Dat laatste beeld dient onmiddellijk te worden rechtgezet. Sommigen vonden La Grand misschien bot, maar deze conciërge zorgde tijdens de oorlog wel voor de vele onderduikers die op de zolders van het Amsterdams verborgen waren. Dan moet je ook nog weten, dat het gebouw bij de moffen in gebruik was. La Grand was voor de duvel niet bang, en zeker niet voor een leerling.

C.C. Aha, wist ik niet... En dan verschijnt de schim van een kalende gymnastiekleraar. Bij de jongens die na de les onder de douche stonden, peilde hij op schofthoogte niet alleen de temperatuur van het water maar ook, in één moeite door, die van onze pielemuisjes. En wie zit daar, hoog in een populier, naar binnen te koekeloeren in het lokaal van de leraar Engels Teixeira de Mattos? Het is Nico Vink. Hij woonde al op kamers en bezocht de school slechts als hij niets anders te doen had, maar hij stelde zich gaarne persoonlijk op de hoogte van de vorderingen van zijn klasgenoten. En

D.K. Nu is het genoeg. Het zou een dialoog worden, weet je nog? Wat Teixeira betreft: voor deze ‘special’ was een vrije zaterdagmiddag een gruwel; het was een middag zonder school. Onze ‘mesjoggene Portugieser’ ontving op zaterdagmiddag de strafgevallen. Het was nog niet eens ongezellig, omdat niemand deze grommen-de bullebak echt serieus nam. Een klasgenoot van mij, Rob Stibbe, nam hem al helemaal niet serieus. Die bestond het om meteen onder zijn lessenaar, in de dode hoek dus, tijdens een proefvertaling gewoon in een heel dik woordenboek te bladeren. “Doe dat boek weg joh.”

“Uh, ja meneer.”

Het boek verdween in de tas, om binnen een minuut weer te voorschijn gehaald te worden. Bij een tweede waarschuwing schoot ‘tekkel’, zoals wij hem liefdevol noemden, in de lach: het beest was verslagen.

In de klas hield Teixeira de bokken altijd strikt van de geiten gescheiden. Tegen krijt, laat staan de stof ervan, kon hij niet, daarom zette hij regelmatig het raam open, wat altijd vooraf gegaan werd door het opzetten van een donkerkleurige hoed, hetgeen hem ongewild een nog joodsere uitstraling gaf. Een andere klasgenoot, Rob van Beetz, viel eens de eer te beurt zich als strafgeval om 8.00 a.m. sharp te moeten melden bij de lantaarnpaal in de Valeriusstraat onder Teixeira’s appartement, waar overigens geen blind paard schade kon doen. Het hoofd van tekkel verscheen van achter de gordijnen, minzaam wenkte hij de slaaf van de dag omhoog te komen. De deur ging open, en Rob, een keurig opgevoede jongen, zegt: “Goedemorgen, meneer Teixeira” en steekt zijn hand ter begroeting uit. Die hand wordt niet gedrukt: “Pak die tassen aan, lummel.” En dan volgt een treurige processie van leraar met hoed, na enige meters gevolgd door een leerling, die gebukt

gaat onder twee loodzware tassen. Van Arbo-regels had nog niemand gehoord. Tientallen jaren lang zorgde Teixeira er zo voor, dat hij nimmer een tas van huis naar school hoefde te dragen. Hoe hij de terugreis regelde weet ik eigenlijk niet. Wie van de leraren schiet jou spontaan te binnen?

C.C. Meneer Zoutewelle. Hij behandelde het gedicht van Lucebert: *Ik tracht op poëtische wijze! Dat wil zeggen! Eenvouds verlichte waters! de ruimte van het volledig leven! Tot uitdrukking te brengen....* De duiding die Zoutewelle eraan gaf, vond ik nogal vergezocht. Nuffig vroeg ik hoe hij wist dat de dichter dat zo metafysisch had bedoeld, of hier geen sprake was van een potje *hineininterpretieren*. Hij moest daar hartelijk om lachen. “Het is niet zozeer interessant wat Lucebert tot uitdrukking heeft willen brengen, het gaat erom wat jij denkt dat hij bedoelt.” Zoutewelle kwam per sportfiets naar school, hij was de lichtende ster in het grijze lerarenkorps. Altijd goed gehumeurd, prettig om naar te luisteren en plezierig om naar te kijken. James Dean, zich nauwelijks bewust van zijn onweerstaanbare schoonheid. Eigenlijk was hij een iets oudere, literatuurminnende vriend, die zich inleefde in de ziel van de pubers die wij waren en wiens bevlogenheid aanzette tot lezen. Op Wolkenland was Zoutewelle één met zijn discipelen, hij liet ons Wagners Ring beluisteren, ’s avonds schalde Siegfried door de bossen van Montferland. Een wereld ging open.

D.K. Ik wil iets zeggen over twee incidenten met Hoepelman, de voorganger van Zoutewelle. Hoepelman was in mijn herinnering een hele ouwe man, zeg maar gerust een ouwe lul. Het zal 1957 zijn geweest, dat ik een spreekbeurt hield over Israël, dat net als winnaar uit de Sinaï-veldtocht te voorschijn was gekomen. “Het mes, dat met dodelijke zekerheid op de keel van de jonge joodse staat was gericht, werd weggeslagen.” Dat was vrijwel letterlijk mijn uitsmijter, en die uitsmijter schoot Hoepelman in het verkeerde keelgat.

“Dit was wel een erg eenzijdige belichting, zonder enige notie van het leed van de Arabieren.” (Palestijnen bestonden nog niet, DK). Deze schokkende interventie nam ik mee naar huis.

Omdat de wereld bestond uit filo- en anti-semieten was Hoepelman dus anti-semiet. Moeder meteen naar school; in mijn herinnering was het de heer Burgers, maar het kan ook een ander zijn geweest. Het bleek dat Hoepelman zelf van joodse afkomst was. Dat dit meer tegen hem dan voor hem pleitte kon Burgers niet weten. Nou ja, het werd gesust. Nu, een halve eeuw later, moet ik het gelijk van Hoepelman erkennen!

Er was een hoelahoop rage, en in de pauze schreef ik ‘hoela hoepelman’ op het

bord. “Wie heeft dat gedaan?” Trots als ik was op deze vondst meldde ik me direct. Naar de rector dus. De heer Van den Broek kon er de lol nog wel van inzien: “Maar doe dat toch maar niet nog eens bij deze man.”

C.C. Crevels. O, wat had zij een fluwelen stem. Hoe languissant kon zij de ogen sluiten om zich te concentreren op haar volgende zin. Juffrouw Crevels, lerares Engels, had een niet te versmaden bundel hout voor de deur. Die stak zij niet onder stoelen of banken, sterker: zij stemde haar garderobe daar zorgvuldig op af. Op zonnige dagen hulde zij zich in een japon met een fors decolleté die, als het meezat, een saillante moedervlek aan de openbaarheid prijs gaf. Een opwindend mysterie dat de jongenshalzen deed strekken. Dat vertoon van vrouwelijkheid was moeilijk te rijmen met haar sarcasme. Enkele jaren na de schooltijd kwam ik juffrouw Crevels op straat tegen. Ze nodigde me uit voor een etentje bij haar thuis. Uit de oven kwam een knapperende kip en we hebben die avond heel wat lachjes gelachen. Niks sarcasme. Eén en al warmte en humor. Als je wat ouder bent kom je erachter dat sarcasme slechts een manier is om de kwetsbaarheid vorm te geven.

D.K. Crevels kwetsbaar? Dat hield ze wel heel goed verborgen. Zij was mijn eerste docente Engels. Resultaten eerste schooljaar: 3, 2, 3. Dat kwam later helemaal goed, maar Crevels stond bij mij voor lage cijfers. Meisjes, die moeite hadden met de Engelse taal raadde ze stevast aan een garen-en-bandwinkeltje te beginnen. Hoe zou ze dat trouwens in het Engels gezegd hebben?

Van haar prachtige literatuurlessen (in de bovenbouw) heb ik niet kunnen genieten, omdat ik inmiddels andere docenten (Teixeira en Gramberg) had.

Dat heb ik veel later kunnen inhalen bij de lustrumlessen, die zij altijd trouw verzorgde. Heb in een stuk in het bulletin nog verslag gedaan van haar les over T.S. Eliot (de tekstschrijver van de musical Cats) .

Piet Schraa noemde haar tegenover mij “every inch a lady”.

C.C. Meneer Schraa nodigde mij een paar weken voor het eindexamen uit voor een drankje op het terras van een dicht bij school gelegen café. Hij wilde mij ervaring laten opdoen met de nerveuze sfeer van het mondelinge examen en kwam snel ter zake: de geschiedenis van Zuid-Afrika. De Grote Trek, Cecil Rhodes, Jameson Raid, Boerenoorlogen. Na een half uurtje wist Schraa genoeg. Niet dat hij het met zoveel woorden zei, maar het leek mij niet onverstandig dat nog eens door te nemen. Op het examen begon hij meteen met de Grote Trek, Cecil Rhodes... Om tijd te winnen en om elke schijn van voorgekooktheid de kop in te drukken veinsde ik over de antwoorden na te denken terwijl ik ze kon dromen. Het was helemaal

perfect geweest als de gecommitteerde op het laatst niet nog een paar hinderlijke vragen over een ander onderwerp had gesteld.

Maar los hiervan: meneer Schraa staat mij bij als een wonder van eloquentie. Een kathedraal van kennis, niet alleen van *wie es eigentlich gewesen ist* maar ook van de actualiteit. Op Wolkenland voetbalde hij mee en legde hij tijdens een boswandeling de Suez-crisis of de opstand in Algerije op de fileertafel. Hij heeft de belangstelling voor het vak opgewekt, nog steeds heb ik spijt dat ik geen geschiedenis heb gestudeerd. Tegenover jou, Donald, zit een krabbelaar in de geschiedwetenschap, een gefrustreerd juristje dat te laat tot de ontdekking kwam de verkeerde studie te hebben gekozen. Schraa's twee deeltjes in de reeks Elseviers repertoria, deel 1 Oudheid/Middeleeuwen en deel 2 Nieuwe tijd, zijn ruim veertig jaar oud, maar ze staan nog als een huis. Meneer Schraa, rooie Piet. Ik denk nog vaak aan hem. Een geweldige docent. Een meesterlijke kerel.

D.K. Ik herinner me dat Schraa zich tijdens het mondeling eindexamen altijd iets achter de gecommitteerde opstelde. Het antwoord op de vraag kon je dan liplezend meenemen. Types als Schraa, die nog wat te vertellen hadden en dat ook deden, zijn niet meer van deze (studiehuis)tijd. De leerlingen van nu weten niet wat ze missen. De docent aan wie ik het meest gehad heb was Herr Doktor (van Bruggen). Ik ondervroeg hem nog kort voor zijn dood uitvoerig, en deed daarvan in het bulletin uitgebreid verslag. Hij was één van de beste docenten van het corps en wilde dat (helaas) ook weten. Naar de wintersport ging hij, wanneer hem dat uitkwam, en dat was toevallig buiten de schoolvakanties. De didactiek had hij in zijn *Fingerspitzen*, en daar had hij waarschijnlijk nooit voor geleerd, en dat was misschien maar goed ook. Hij had een groot *dédain* voor zijn collega's en ik verdenk hem ervan dat hij een aristocratische bestuursvorm voorstond. Te pas, en vooral te onpas rolde "*Das ist ja demokratische Gleichmacherei*" uit zijn mond. Qua vervoermiddel – een protserige amerikaan – was hij precies het tegendeel van Zoutewelle.

C.C. Nu jij me dwingt terug te denken aan die duistere periode valt mij in dat wij, de leerlingen, vrij irritant moeten zijn geweest. Een verwend volkje uit Amsterdam-Zuid dat het goed met zichzelf had getroffen. Er heerste onder de scholieren, om het behoedzaam uit te drukken, een gezond besef van de eigen superioriteit. Dat kwam scherp tot uiting in de buitenschoolse activiteiten. Sport bijvoorbeeld. Niemand die eens verfrissend voor korfbal, boksen, waterpolo, boogschieten of handbal koos. Nee, we werden lid van de Amsterdamse Hockey & Bandy Club, kortweg Amsterdam, de ballotage was vanzelfsprekend geen probleem. Op woens-

dagmiddag fietste een lange sliert lyceïsten langs de landelijke Amstelveenseweg of door een stuk braakliggend land dat nu Buitenveldert heet, naar de hockeyclub, sloeg bij de kerk aan de Kalfjeslaan rechtsaf, kruiste het spoor en suisde omlaag het Walhalla binnen. Drie uur stonden we daar tot de enkels in de modder: twee uur rammen op de goal en ter afsluiting een uur op zoek naar de ballen die in de sloot waren geraakt. Ik heb nooit begrepen wat daar de lol van was, maar je deed het. Het behoorde bij de opvoeding. Vervolgens reed je voldaan langs dezelfde weg terug, om vóór thuiskomst bij de uitspanning De Brug op de hoek Parnassusweg / Stadionkade nog een patatje mét te halen. Ook de leden van “Amsterdam” waren niet ontevreden over zichzelf en het was zaak die houding met enige nadruk uit te dragen tegenover de andere clubs als Hurley, AMVJ, Pinoké en HIC.

Ter verdere verfijning van de opvoeding begaf een aanzienlijk deel der lyceïsten zich in de wintermaanden één avond per week naar de Apollolaan. Daar zetelde James Meijer, een wat oudere, gezette en vooral norske dansleraar. Op de eerste etage had hij een grote ruimte als danszaal ingericht met een glanzende parketvloer en manshoge spiegels aan de wand. In die hel verlichte en al snel oververhitte zaal instrueerde Meijer de vereiste passen, daarbij gesteund door een pianist en een bevallige, voortdurend glimlachende, assistente.

Het gerucht ging, dat zijn relatie met mejuffrouw Kras niet uitsluitend van professionele aard was. Des te merkwaardiger dat hij tijdens zijn instructie niet alleen de pianist uitschold, als die per abuis een wals inzette waar de cha-cha-cha werd gevraagd, maar ook zonder zichtbare noodzaak juffrouw Kras ongenadig afblafte. Maar juffrouw Kras gaf geen krimp, zij blééf glimlachen. Ze ging daar zelfs mee door tijdens het zogenoemde “vrij dansen”, als de jongens haar uitkozen voor een rondje door de zaal. Begripvol gedoogde zij dat de knapen haar tijdens dat geschuifel ongegeneerd betastten. Alvorens hierover meteen met een oordeel klaar te staan, diene men te beseffen dat dit voor de enthousiaste jongelieden het eerste vrouwenvlees was dat zij onder handen kregen. Resultaat van dit alles was dat niet slechts de eenvoudige foxtrot, maar ook het exotische werk, in casu de Latijns-Amerikaanse samba en mambo in recordtijd werden ingeslepen.

Leuk was zo'n avond niet en om er nog iets van te maken bleven we na de les wat bij de dansschool hangen. Wat lag dan meer voor de hand om, als er sneeuw was gevallen en de Apollolaan er feeëriek bij lag, een paar ballen bij Meijer naar binnen te gooien? Dat was niet eens zo eenvoudig omdat de ramen van de danszaal slechts een paar decimeter waren opengeschoven, maar was het schot raak, dan bolden de gordijnen zo genoeglijk en beluisterde je met plezier het opstijgende gekir daarbinnen. Net toen ik mij voorover boog om een nieuw projectiel te kneeden hoorde ik een dierlijke kreet, onmiddellijk gevolgd door een daverende hengst

op mijn kop. Alle Jezus, wat had die uitgezakte dansmaestro een rechtse in huis! Doordat ik met onmiddellijke ingang werd geroyeerd heb ik de rumba, die de week daarna op het programma stond, na meer dan vijftig jaar nog steeds niet perfect in de benen. Ik bedoel maar, Donald, dat we in die tijd heel wat hebben moeten afzien om onze positie in de betere kringen veilig te stellen. Teneinde later een lucratieve, liefst weinig inspanning vergende betrekking te verwerven.

D.K. Over afzien gesproken, ik ging altijd met een maal zuurkool in mijn pens naar dansles. Dat maakte het allemaal nog erger. Overigens hadden de leerlingen van Meijer een speciale stijl ontwikkeld, die door niet-Meijerianen ‘pompen’ werd genoemd. Het was het ritmisch op en neer bewegen van de linker mannen-arm en de rechter vrouwen-arm. Voor mij was het vooral pompen of verzuipen. De jive en de rock-'n-roll kwamen als een verlossing.

C.C. Voor het juiste inzicht in de onderhavige kwestie zou ik de lezer willen oproepen het OLO-bulletin van juni 2002 op te slaan. De oud-lyceïsten Pim Fenger, Lieuwe Visser en Ad Westerhuis doen daarin verslag van het daverende succes in de jaren vijftig van *The Modern Six* waarvan zij deel uitmaakten. Het jazzsextet weigerde voor de commercie door de knieën te gaan, maar streek in een enkel geval de hand over het hart. Tijdens een feest op de roeiclub De Hoop aan de Amstel bijvoorbeeld speelde het ensemble zoals gewoonlijk verderfelijke jazzmuziek, “maar ook de Engelse wals, een samba en een rumba, opdat het bekakte publiek nog iets terugkreeg voor zijn duurbetaalde, deftige danslessen bij James Meijer aan de Amsterdamse Apollolaan.”

Waaruit maar weer eens blijkt dat de jaren vijftig – en de jaren zestig tot de grote kladderadatsj – veel benepener waren dan door sommige romantici wordt beweerd. Om de tijdgeest te typeren: Er gingen nogal wat meisjes uit Amsterdam-Zuid naar de MMS aan de Breitnerstraat waar de heer Moll, voormalig biologieleeraar van het Amsterdams Lyceum, een man van fatsoen, de leiding had. Moll verwierf faam door te gelasten een in zijn meisjesschool opgehangen poster van de wijdbeens boven het ijs zwevende kunstrijdster Sjoukje Dijkstra van de muur te doen halen. Onder haar opwaaiende winterrokje was een miniem deel van haar ondergoed zichtbaar hetgeen, naar wij moeten aannemen, in combinatie met de spagaat verkeerde gedachten kon oproepen. Eerlijk gezegd vond ik het opvallender dat de gezette schaatsster *überhaupt* in staat bleek van het ijs los te geraken.

D.K. Die aanstootgevende foto van haar rijkelijk bedeelde kruis is waarschijnlijk op de natuurijsbaan van Davos gemaakt, waar onze Kees Broekman ooit triomfen vierde. Ik zelf zou trouwens liever een foto van haar conculega Joan Haanappel

hebben bewonderd. In de vijftiger jaren was het dragen van broeken door meisjes verboden. Dat leverde in de winter van 1956 nog een hilarisch incident rond Dorine van der Klei op. Nog een stukje over geschreven in het vorige bulletin. Moll had trouwens ook de eigenaardige gewoonte om in de gang hollende leerlingen te vangen, en in zijn eigen lokaal in de hoek te zetten. Hollen in de gangen was namelijk niet toegestaan.

C.C. Mag ik op de valreep opmerken, Donald, dat het verstikkende keurslijf waarvan ik hierboven repte geenszins is terug te voeren op de leraren? Ook als je ermee rekening houdt dat zij het toen betrekkelijk makkelijk hadden – de leerlingen voelden in die tijd nog niet de behoefte geestverruimende middelen en steekwapens mee naar school te nemen – kan hun geduld niet genoeg worden geprezen. Een voorbeeld? Hugo Brandt Corstius. Hij gaf wiskunde, toegesneden op de alfa-klienten met hun gebrekkige mathematisch inzicht. Hoe de Egyptenaren de hoogte van de piramides bepaalden, hoe de Grieken de omtrek van de aarde berekenden, lacherijes voor de HBS-B'ers. Brandt Corstius zou zich ontwikkelen tot een briljante schrijver en columnist. In die laatste hoedanigheid kon hij een ongeleid projectiel zijn, haatdragend en domweg beledigend. Zo vergeleek hij minister Ruding met Adolf Eichmann en ruïneerde hij de carrière van de criminoloog Buikhuisen, die onderzoek wilde doen naar mogelijke biologische factoren van strafbaar gedrag, iets waar nu niemand wakker van ligt. Ik heb nog een klassenfoto. Daarop zitten we gedwee in de bank. Brandt Corstius staat in het midden en staart met een verwilderde blik in de camera. Hij moet zich wanhopig hebben afgevraagd hoe hij iets duidelijk moest maken aan de kinderen, die Plato en Tacitus lazen maar voor wie de tafel van vier te veel was. Een displaced person, een hoogleraar sterrenkunde op de huishoudschool. Maar tijdens de les was hij – een beetje stotterend, ietwat onhandig – de vriendelijkheid zelve en legde hij een waarlijk onmenselijk geduld aan de dag. Als je een probleem niet begreep, legde hij het met liefde voor een zesde keer uit.

D.K. Nou Charles, ik geloof, dat we een stuk of acht A4 hebben geproduceerd, eigenlijk veel te veel voor de gemiddelde lezer.

Wat me in onze conversatie opviel was onze relatie tot de school.

Jij was op jonge leeftijd al een beetje 'vrije jongen' die school, als het zo uitkwam, zo'n beetje erbij deed, terwijl voor mij de school de focus van mijn bestaan was. Maar ja, ieder schoolleven wordt natuurlijk anders ervaren.

C.C. Dat lijkt me een goede constatering: "over-en-sluiten".

Charles Coster (1962), Donald Koppel (1962)

MEDEDELINGEN

Contributie 2010

Wanneer u geen acceptgiro bij dit bulletin aantreft, wil dit zeggen dat u ons hebt gemachtigd de contributie te incasseren, zodat binnenkort € 11,- automatisch van uw rekening wordt afgeschreven.

De overige leden verzoeken wij de contributie te voldoen door middel van ingesloten formulier, dan wel door overboeking van € 11,50 op onze rekening 46.78.07.493 te Warmond.

U kunt het OLO-secretariaat ook schriftelijk berichten dat u ons machtigt de contributie voortaan te incasseren, en wel met ingang van 2010. Wij zouden dit erg op prijs stellen, omdat dit onze administratie zou vereenvoudigen.

Herdenking 1940-'45

Mocht u de herdenking in de aula van de in WO-II omgekomen oud-leerlingen, leerlingen en docenten willen bijwonen: deze vindt plaats op woensdag 28 april 2010 om 13.00 uur (aanwezig 12.50 uur). Het verdient wel aanbeveling om van tevoren hierover contact op te nemen met de school.

Adresboek uitgave 2007

Dit adresboek kan worden besteld door € 7,50 over te maken naar rekening 46.78.07.493 te Warmond. U kunt het natuurlijk ook aanschaffen als u op 13 februari de OLO-bijeenkomst op school bezoekt.

Supplement nr. 2

Dit bevat aanvullingen en wijzigingen op het adresboek en wordt u op aanvraag na begin februari gratis toegezonden. Het ligt ook voor u klaar op 13 februari.

In memoriam (jaartal heeft betrekking op het jaar van schoolverlaten)

Astrid Ikelaar (1965)

Carlos van Hasselt (1947)

Tonny van Renterghem (1935)

Marianne David-Müller (1954)

Bert Sleeboom (1948)

Ada van Leijden-de Jong (1933)

Truus Laman Trip-Meyer (1949)

Sanne Makkes (1990)

Joop Hugenholtz (1939)

Corry Boasson-Mac Gillavry (1930)

Saartje de Graaff-Beijerman (1930)

Johan Plantenga (1966)

Hans Fritzsche (1951)

Mevrouw C.J. Stubbe, docente Engels 1970-1985

Drs. F. Roeper, docent Nederlands 1968-2000

AANMELDINGSFORMULIER

voor het bijwonen van de OLO-bijeenkomst in de aula van
Het Amsterdams Lyceum

zaterdag 13 februari 2010
aanvang 15.00 uur

VOOR- en ACHTERNAAM:

.....

EXAMENJAAR:

ADRES: *niet nodig, tenzij onlangs veranderd*

WOONPLAATS:

s.v.p. vóór 7 februari 2010 inzenden aan:

OLO-secretariaat
Heinzestraat 25 hs
1071 SL Amsterdam
fax: 020-6648529
e-mail: secretariaat@oudleerling.eu

Saskia Albrecht instrueert tuinman Eric. (foto Het Parool, zie pag.6)

